

Stoeltjesprofiel

De monumentale kwaliteit van de Greiner zit volgens Kuiper in de gangen en het trappenhuis en in het bijzonder in de buitengevel.

"Het is een typische gevel, in zakelijk expressionistische stijl. Bij de bouw heeft men geëxperimenteerd met een nieuwe bouwmethode. Er is veel staal in het metselwerk gebruikt, dit was één van de eerste gebouwen waar dat werd toegepast. Dan moet je zorgen dat het staal niet nat wordt, anders gaat het roesten en gaat het metselwerk stuk. Maar dat is hier wel gebeurd. We hebben daardoor rondom veel schade aan het metselwerk gevonden, vooral boven de ramen. Daar hebben we nieuwe stalen liggers moeten aanbrengen en het metselwerk moeten vervangen. Gelukkig hebben we de ramen met hun slanke stalen T-profiel, het zogeheten stoeltjesprofiel, kunnen behouden. Die geven het gebouw haar uitstraling. Daar ligt dan meteen wel een probleem. Het gebouw moet voldoen aan de hedendaagse energienormen, maar je kunt het glas in de T-profielen niet zomaar vervangen door dubbel isolatieglas. Monumentenzorg wil geen HR-isolatieglas met een spouw. Dat past niet mooi in het stoeltjesprofiel, dan komt het karakter van de gevel onder druk te staan. Je moet op zoek gaan naar een oplossing die het beste bij het gebouw past, zowel esthetisch als economisch.

In dit gebouw hebben we dubbelglas toegepast zonder spouw. De twee lagen glas zijn met een isolerende folie op elkaar geplakt. Je kunt nu bijna niet zien dat er ander glas in zit. Het binnenklimaat is daardoor verbeterd. Het uiterlijk van het gebouw is in tact gebleven. Helaas blijven de stalen ramen en de aansluiting op het metselwerk voor een koudebrug zorgen."

Het maakt volgens Kuiper duidelijk dat de restauratie van dit monument een constante afweging is geweest tussen esthetische en historische waarden enerzijds en de kwaliteit van het gebruik anderzijds.

Doodsteek

"Mijn filosofie is dat je het beeld van het monument zoveel mogelijk moet behouden. Dat wil niet zeggen dat je geen ingrepen kunt doen. Als een wand niet echt van historisch belang is, dan mag je hem slopen. Maar is die wand wél van grote historische waarde, dan moet je iets anders bedenken." Kuiper heeft dan ook niet ge-

opnieuw moest worden opgemetseld.

"Soms zijn ingrepen juist nodig om het gebouw te behouden", meent Kuiper. "Als je niks doet dan kan een gebouw onbruikbaar worden, dan verloedert een gebouw. Dat proces was bij de Greiner al op gang gekomen. Dat is pas echt de doodsteek voor een monument. Soms is een chirurgische ingreep noodzakelijk om het gebruik te bevorderen. Het is belangrijk dat het voldoet aan de veiligheids-, toegankelijkheids- en comforteisen van deze tijd en de wensen van de gebruikers. Het gaat er vooral om dat er een gebruiker in komt die met het gebouw kan leven en er trots op is. Dan wordt het ook beter onderhouden en blijft het langer behouden."

Om er voor te zorgen dat de gebruikers de beschikking hebben over een comfortabele werkplek, zijn de elektravoorzieningen en verwarmingsinstallaties totaal vervangen. Er is een lift aangebracht in het bedrijfsgedeelte. De ruimtes zijn voorzien van beter isolerende en akoestische plafonds, datazuilen en elektronische sloten. Kuiper: "Airco hebben die ruimtes niet. De ramen kunnen nog gewoon open. Dat verhoogt de gebruiksvriendelijkheid, je ruikt het gras en hoort de bomen ritselen." Er is meer kunstlicht in het gebouw gebracht. In de gangen zijn nieuwe vergaderruimtes gemaakt door loze hoeken af te zetten met glazen wanden. "Door dit materiaalgebruik kun je ook duidelijk zien dat het om een nieuwe toevoeging gaat. Van alles wat nieuw is, mag je ook best laten zien dat het nieuw is."

Het gebouw is tegelijkertijd toegankelijk gemaakt voor invaliden. Door de hoogteverschillen tussen het oude en het nieuwe deel van de Greiner zijn er veel trappetjes in het pand. Op de eerste verdieping van het bedrijfsgedeelte is een nieuwe deur aangebracht, waarachter een hellingbaan ligt waarmee het niveauverschil kan worden overwonnen. Hierdoor blijft het karakter van de monumentale gang gehandhaafd. Het gebouw is nu ook voorzien van twee invalidentoiletten.

Het glas-in-lood raam in het trappenhuis is geheel gedemonteerd en hersteld. "Die raamindeling van het glas-in-lood is bijna het logo van de Greiner", meent Kuiper. "Het heeft een mooie vormtaal, met een subtiele afwisseling van open en dicht. Veel stukje glas waren kapot, we hebben elk raam hersteld."

De zolder van het oudste gedeelte aan de Sneeuvoogtstraat (1903) werd gebruikt als opslagruimte. Het was erg hokkerig door alle tussenwandjes. Nu is het één grote bedrijfsruimte geworden. Het dakbeschoot was volledig verrot en is vernieuwd. De geglazuurde kruis(dak)pannen waren zodanig beschadigd dat ze geheel vervangen zijn. Om meer daglicht te krijgen mochten met instemming van Monumentenzorg vier extra dakramen worden geplaatst. Alle oude paneeldeuren zijn opgeknapt en hebben weer een plek in dit gedeelte gekregen.

Kleurgebruik

Opvallend is ook het kleurgebruik in het gebouw. Voor een deel is daarbij teruggekeerd naar de tinten die oorspronkelijk door Greiner zijn toegepast. Kuiper: "Wij troffen een bonte verzameling kleuren aan. In de loop der jaren is er zo vaak van kleur gewisseld, dat niet meer precies te achterhalen viel hoe het originele kleurgebruik is geweest. De kleuren die nu zijn gebruikt hebben hier oorspronkelijk gezeten en we hebben ze toegepast op een manier waarvan wij denken dat Greiner het zo bedoeld zou kunnen hebben."

De kleuraccenten zijn aangebracht op de deuren, die zijn uitgevoerd in rood, geel en blauw. Die schakering is ook terug te vinden in het glas-in-lood raam in het trappenhuis en in de geglazuurde tegels van de vensterbanken. Met het kleurverschil is tegelijkertijd een verschil in gebruik aangegeven. Het gebouw kent één rode deur, dat is de hoofdentree. De deuren naar gangen en andere verkeersruimtes zijn donkerblauw, die naar de bedrijfsruimtes in een wat lichter blauw. Functionele ruimtes als toiletten en werkkasten gaan schuil achter gele deuren. Daarnaast is magentabruin, wat ook terug te vinden is in het glas-in-lood, nog als vierde kleur toegepast, bijvoorbeeld voor de trapleuningen.

Tijdens de uitvoering van de restauratie was Kuiper met grote regelmaat in het gebouw te vinden. "Ik ben hier zoveel mogelijk geweest. Omdat ik in de buurt woon, werd ik vaak gebeld door uitvoerder Erik Hittema om problemen op te lossen die zich hadden aangediend. Vaak had Erik al een oplossing klaar; ik ben echt supertevreden over de samenwerking met hem. Over het eindresultaat van de restauratie ben ik heel erg tevreden en trots."

Fenomeen

Het restauratieproces is ook wat betreft Johan Jacobs van de gemeentelijke afdeling Monumentenzorg in Haarlem 'fantastisch' verlopen. "Het is een renovatie waar ik heel blij mee ben. Architect Kuiper heeft de gevoeligheid om het gebouw goed aan te pakken. We hadden allemaal hetzelfde doel voor ogen en hebben ons gezamenlijk ingezet voor een optimaal resultaat. Haarlem is een prachtig monument rijker in een buurt die het ook echt wel mag hebben." "Het gaat bij dit monument om een belangrijk werk binnen het oeuvre van Dick Greiner", stelt Jacobs. "Door de vormgeving van de voormalige huishoud- en industrieschool kun je spreken van een cultuurhistorisch fenomeen. Door zijn opzet heeft het gebouw een kleinschaligheid waarmee het zich makkelijk voegt in de omgeving. Ondanks zijn grote massa detoneert het niet. Het gebouw is ook vrij origineel bewaard gebleven; sinds 1935 is er weinig veranderd."

Hans Kuiper en Johan Jacobs met een originele bouwtekening uit het archief.

- Onbenoemde ruimte (installaties, werkkast)
- Pantry, vergaderunit, openbaar
- Lift
- Gangen
- Toiletten
- Kinderdagverblijf
- Bedrijven
- Ateliers
- Tuinen

Hij prijst zich gelukkig dat het gebouw in de loop der decennia steeds een functie heeft gehad. "Dat een gebouw gebruikt wordt is zo ontzettend belangrijk bij het behoud van een monument. Er gaat niks zo hard achteruit als een leegstaand gebouw. Wij zagen dat het schoolgebouw de laatste jaren ook achteruit ging. We waren dan ook dolblij dat Ymere dit risico wilde aangaan."

Jacobs werd tijdens de verbouwing vooral ingeschakeld wanneer zich vraagstukken aandienen die van invloed waren op het monumentale karakter van het pand. "Bijvoorbeeld bij de vraag of de gele bakstenen wel of niet moesten worden gereinigd. Wij zijn terughoudend met het schoonmaken van het metselwerk. Maar met deze mooie gele baksteen zag je dat je iets wezenlijks zou missen als je de vervuiling zou laten zitten. We hebben toen eerst een proefstukje laten doen om te kijken of de steen niet beschadigd zou worden door het reinigen. De baksteen kwam er gaaf doorheen en bleek een prachtige kleur te hebben. In de plint kwam toen ook een contrasterende kleur tevoorschijn, die je door de vervuiling niet meer zag. Dat was ook een belangrijk argument om mee te gaan in het voorstel om de gevel te reinigen."

Dat de indeling van het gebouw op een aantal plekken is gewijzigd, is voor Jacobs geen probleem. "Die ingrepen hebben ruimtelijk weinig gevolgen, die zijn zo minimaal ten opzichte van de oorspronkelijke lay-out. Dat heeft geen invloed op de monumentale waarde. Daarvoor zijn de centrale hal en het trappenhuis met het glas-inlood raam het belangrijkste. Die onderdelen zijn gewoon zo gebleven. De lokalen zijn eveneens grotendeels in tact gebleven." Zowel opdrachtgever Ymere als architect Kuiper was positief over de monumentale elementen van het gebouw, constateert Jacobs. "Ook de verborgen dingen die tevoorschijn kwamen werden toch opgenomen in het bouwplan. Zoals de kleuren van de deuren, die een betekenis hadden en opnieuw zijn toegepast. De stalen kozijnen vormen een heel belangrijke detaillering in het uiterlijk van het gebouw. Zij waren de achilleshiel van dit gebouw. Die kozijnen bleken wonder boven wonder nog in redelijk goede staat en konden worden schoongemaakt. Met thermopane glazen zou het er niet uit hebben gezien. Met de oplossing die is gevonden voor de ramen ziet het er weer fantastisch uit. Het gebouw heeft door deze aanpak van de restauratie veel aan kracht gewonnen."

Kelder en begane grond

1ste verdieping en tussenverdieping

2de verdieping

3de verdieping

